

ANKARA BAROSU

Avukatlar için Karşılaştırmalı
AYM-AİHM
Kabul Edilebilirlik Rehberi

Av. Revşan Deniz YILDIRIM ÇOBANOĞLU

2019

İletişim Adresi

Ankara Barosu Başkanlığı,
Adliye Sarayı Kat: 5 Sıhhiye/ANKARA
T: (0.312) 416 72 00 (Pbx)
F: (0.312) 416 72 80
www.ankarabarusu.org.tr
ankarabarusu@ankarabarusu.org.tr

Grafik – Tasarım

Ali Kemal Çerşil (Ankara Barosu)

Basım Tarihi

2019

Baskı ve Cilt

Önder Matbaacılık Ltd. Şti.
İzmir 2 Cad. Turtas Pasajı 34/2-3 Kızılay-ANKARA
Tel: 0312 418 94 10 • Faks: 0312 418 23 54
www.undermatbaacilik.com
under@undermatbaacilik.com

ISBN: 978-605-9446-96-9

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
SUNUŞ	7
KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ	9
1. MAHKEMEYE KİMLER BAŞVURABİLİR? (KİŞİ YÖNÜNDEN YETKİ).....	9
2. MAHKEMEYE HANGİ HAK İHLALİ İDDİALARI BAŞVURUYA KONU EDİLEBİLİR? (KONU YÖNÜNDEN YETKİ)	12
3. MAHKEMEYE NE ZAMAN BAŞVURULABİLİR? (SÜRE YÖNÜNDEN YETKİ)	17
4. OLAĞAN KANUN YOLLARININ TÜKETİLMESİ/ İÇ HUKUK YOLUNUN TÜKETİLMESİ	21
5. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK	24
6. ANAYASAL VE KİŞİSEL ÖNEM/ÖNEMSİZ ZARAR.....	26
7. BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI.....	28
AVUKATLAR İÇİN PRATİK BİLGİLER	29
1. MAHKEME ÖNÜNDE AVUKAT İLE TEMSİL ZORUNLU MUDUR?	29
2. AVUKATLA TEMSİL DURUMUNDA GEREKLİ OLAN TEMSİL BELGESİ NEDİR?.....	29
3. BİREYSEL BAŞVURU FORMUNU KİMLER İMZALAMAK ZORUNDADIR?	30
4. BAŞVURU ÜCRETLİ MİDİR?.....	33
5. ADLİ YARDIM MÜMKÜN MÜDÜR?.....	33
6. BAŞVURU KİMİN ALEYHİNE YAPILIR? BAŞVURUDA KARŞI TARAF KİMDİR?	34
7. DOSTANE ÇÖZÜM MÜMKÜN MÜDÜR?.....	34
8. TEK TARAFLI DEKLARASYON MÜMKÜN MÜDÜR?	35
9. ÜÇÜNCÜ TARAF SIFATIYLA KATILMA MÜMKÜN MÜDÜR?	36
10. MAHKEME BİLİRKİŞİ ATAYIP ŞAHİTLERİ DİNLEYEBİLİR – YERİNDE İNCELEME YAPABİLİR Mİ?.....	36

11. MAHKEME DURUŞMA AÇAR MI?	36
12. MAHKEME BAŞVURULARA ÖNCELİK VEREBİLİR Mİ?	36
13. MAHKEME PİLOT KARAR VEREBİLİR Mİ?	37
14. MAHKEME TEDBİR KARARI VEREBİLİR Mİ?.....	37
15. MÜKERRER BAŞVURU NEDİR?	38
16. ANONİM (İSİMSİZ) BAŞVURU YAPILMASI MÜMKÜN MÜDÜR?	39
17. KAMUYA AÇIK BELGELERDE BAŞVURUCUNUN KİMLİĞİNİN GİZLİ TUTULMASI MÜMKÜN MÜDÜR?	39
18. BAŞVURU FORMUNA NEREDEN ULAŞABİLİRİM?	39
19. BAŞVURU FORMU EKİNE SUNULAN MAHKEME KARARLARININ/BELGELERİN ASILLARININ/ONAYLI SURETLERİNİN KONULMASI ZORUNLU MUDUR?.....	40
20. BAŞVURU FORMU VE EKİNDEKİ EKSİKLİKLERİN GİDERİLMESİ MÜMKÜN MÜDÜR? İDARİ RET NEDİR?	40
21. KABUL EDİLEMEZLİK KARARI VERİLEN BAŞVURULARIN EKİ BELGELER VE BAŞVURU FORMU İADE EDİLİR Mİ?.....	42
22. KABUL EDİLEMEZLİK KARARLARINA KARŞI İTİRAZ EDİLEBİLİR Mİ?	42
23. BAŞVURUMUN HANGİ AŞAMADA OLDUĞU HAKKINDA BAŞVURU DOSYAMI SORGULAYABİLİR MİYİM?	42
24. MAHKEME İLE BAŞVURU DOSYASINA İLİŞKİN OLARAK ELEKTRONİK ORTAMDA YAZIŞMA MÜMKÜN MÜDÜR?.....	43
25. MAHKEME İLE YAZIŞMA ADRESİ VE BAŞVURU FORMUNUN TESLİM EDİLECEĞİ ADRES NERESİDİR?	44
26. BAŞVURUDAN FERAGAT EDİLEBİLİR Mİ?.....	45
27. DÜŞME KARARI HANGİ HALLERDE VERİLİR?	45
28. MAHKEMELER TALEPLE BAĞLI MIDIR?	46
29. HÜKMEDİLEN MASRAFLAR, GİDERLER, VEKALET ÜCRETİ NE KADARDIR VE NASIL BELİRLENİR?	47
30. HÜKMEDİLEN MASRAF VE TAZMİNATLARIN İCRASI NASIL GERÇEKLEŞİR?	47
31. MAHKEME KARARLARINA NEREDEN ULAŞABİLİRİM?	48

ÖNSÖZ

2010 Halk Oylaması ile birlikte Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları inceleme yetkisi verilmiş ve böylece 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren kesinleşen yargı kararları Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya konu edilebilir bir nitelik kazanmıştır.

İnsan hakları hukuk mücadelesinde iç hukukumuzun ayrılmaz bir parçası ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi öncesinde tüketilmesi zorunlu hak arama yolu haline gelmiş Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru usulünün yaygınlaştırılmasında ve bu başvuruların usulüne uygun nitelikte yapılmasında biz barolara büyük görevler düşmektedir. Bahsedilen bu niteliğin artırılması ve başvuruların yaygınlaştırılmasında yapılması gereken her türlü çalışma; nitelikli, amacına uygun ve herkes tarafından ulaşılabilir eğitimlerin düzenlenmesinden geçmektedir.

Ankara Barosu olarak üstümüze düşen görevi yapmış bulunmaktayız ve belirtmek gerekir ki, daha çok çalışacağız.

Bu noktada, verdiği eğitimler ve hazırladığı rehber ile Anayasa Mahkemesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuruları avukatlar açısından kolaylaştırmayı amaçlayan Ankara Barosu mensubu Av. Revşan Deniz Yıldırım Çobanoğlu'na teşekkürü herkes adına bir borç bilirim.

Av. R. Erinç SAĞKAN
Ankara Barosu Başkanı

SUNUŞ

Adı her ne kadar bireysel başvuru da olsa bugün başvuruların %90'ına yakını avukatlar aracılığıyla yapılmaktadır. Başvuruların yaklaşık %90'ından fazlasının kabul edilemez bulunması “bireysel başvuru” nun nitelikli başvuru hali ve ayrı bir usul hukuku olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Anayasa Mahkemesi, Avrupa Konseyi ve Türkiye Barolar Birliği ile birlikte yürütülen, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Desteklenmesi Projesi (SIAC)” kapsamında verdiğim eğitimlerde ve Ankara Barosu nezdinde stajyer avukat eğitimlerinde karşılaştığım sorunlar ve sorular ile proje kapsamında Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gerçekleştirilen ziyaretler neticesinde her iki başvuru usulünün oldukça benzer ancak farklılıkları olduğunu temel hatları ile ortaya koymak istedim.

Bu çerçevede karşılaştırmalı olarak “kabul edilebilir başvurular” için tabloyu meslektaşlarımla paylaşmak isterim.

Bu rehberi hazırlamamda büyük emeği geçen Anayasa Mahkemesi uygulamaları ve içtihatları hakkında bilgisini ve desteğini esirgemeyen Anayasa Mahkemesi Komisyonlar Başraportörü Sn. Murat Azaklı'ya, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulaması ve içtihatları için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hukukçusu Sn. Mahmut Can Şenyurt'a, Doç. Dr. Tolga Şirin'e, SIAC Projesine ve bu yayını meslektaşlarımızla buluşturan Ankara Barosu Başkanı Av. Erinç Sağkan'a ve değerli Ankara Barosu Yönetim Kuruluna, rehberin titizlikle ve süratle hazırlanmasında önemli katkı sağlayan Ankara Barosu grafikeri Ali Kemal Çerşil'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Av. Revşan Deniz YILDIRIM ÇOBANOĞLU

Ankara Barosu

KABUL EDİLEBİLİRLİK KRİTERLERİ

1. MAHKEMEYE KİMLER BAŞVURABİLİR? (KİŞİ YÖNÜNDEN YETKİ)

AYM	AİHM
<p>6216 sayılı Kanun</p> <p>m.46-(1) Bireysel başvuru ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabilir.</p> <p>(2) Kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz. Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçeyle bireysel başvuruda bulunabilir.</p> <p>(3) Yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak yabancılar bireysel başvuru yapamaz.</p>	<p>Sözleşme m. 34</p> <p>Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeciler Tarafından biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir.</p>

Açıklamalar:

- 1- Kural olarak mağdur statüsüne sahip (doğrudan, güncel ve kişisel bir hak ihlali doğan) her gerçek kişi bireysel başvuruda bulunabilmektedir.
- 2- Güncellik ile kastedilen başvuru konusu işlem, eylem ya da ihmalin başvuru konusuna ne zaman uygulandığı ya da uygulanacağıdır. Buna uygun olarak, başvuru konusunun başvuru yapıldığı tarihte mağdur statüsünün geçerli olması, mağduriyetinin devam ediyor olması gerekmektedir.
- 3- Kişisel ile kastedilen; başvuru konusu eylem, işlem ya da ihmalin başvuru konusunun bizzat kendisini etkilemesidir.
- 4- Doğrudanlık ile kastedilen ise başvuruya konu edilen eylem, işlem ya da ihmalin temel hak ihlalini gerçekleştirmesidir.
- 5- Mağdur statüsünden bahsederken dolaylı mağdur ve potansiyel mağdur olmak üzere iki ayrı mağdur statüsünden de bahsetmek

gerekir: Dolaylı mağdurluk, bireysel başvurunun mağdurun kendisi tarafından değil, yakınları tarafından yapılmasıdır. Sadece yaşam hakkı ve işkence ve kötü muamele yasağı olmak üzere iki hak ile sınırlıdır. Diğer haklar bakımından geçerli değildir. Mağdurun yakınlarının kim olduğunun tayininde ise Medeni Kanun hükümleri uygulama bulur.

Potansiyel mağdurluk ise kişinin kendisini etkileyecek bir ihlalin meydana gelme ihtimaline ilişkindir. Potansiyel mağdur iddiasını ileri sürecek kişinin kendisini etkileyecek bir ihlalin meydana gelme ihtimalini geçerli ve ikna edici delillerle ortaya koyması gerekmektedir.

6- Kural olarak mağdur statüsüne haiz her gerçek kişi bireysel başvuruda bulunabilse de, yabancı gerçek kişiler bakımından sınırlama getirilmiştir. Münhasıran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına tanınan haklar yabancı gerçek kişiler tarafından ileri sürülemez. Örnek olarak münhasıran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına tanınan seçme ve seçilme hakkı yabancı gerçek kişiler tarafından başvuruya konu edilememektedir.

7- Özel hukuk tüzel kişileri sadece tüzel kişiliğine ait haklar hakkında bireysel başvuruda bulunabilir. Bu haklar mülkiyet hakkı, örgütlenme özgürlüğü, adil yargılanma hakkı gibi tüzel kişilik ile ilgili haklardır. Özel hukuk tüzel kişileri üyeleri adına başvuru yapamazlar. Örneğin dernek ve vakıflar kendi faaliyet alanlarına ilişkin dahi olsa üyeleri adına başvuru yapamaz. Bunun istisnasını sendikalar oluşturur. Sendikalar üyeleri adına başvuru yapabilir.

8- Anayasa Mahkemesi lafzi yorum yapmak suretiyle kamu tüzel kişilerinin başvuramayacağını¹ açıkça düzenlemişken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “hükümet dışı organizasyon” kavramı ile belli

1 Bkz. Büğdüzü Köyü Muhtarlığı B.No: 2012/22, 25.12.2012 tarihli kararı, Ballıdere Belediye Başkanlığı B.No:2012/1327, 12.2.2013 tarihli kararı, Doğu Beyazıt Ticaret ve Sanayi Odası B.No:2012/743, 5.3.2013 tarihli kararı, İhsan Doğramacı Bilkent B.No:2013/1430, 21.11.2013 tarihli kararı, Çavuşköyü Muhtarlığı kararı, B.No:2013/4291, 9.9.2015 tarihli kararı). Oysa kamu tüzel kişilerinin başvuru yapamayacağını dayanağını kamu gücü ihlallerinden

ölçüde hükümetten bağımsız, kamu gücünü kullanmayan kamusal kuruluşlar bakımından başvuru mümkün görmüş, aynı şekilde hukuki ve mali olarak bağımsız kuruluşlara da başvuru hakkı tanımıştır. AİHM Radio/Fransa² kararı bu yöndedir ancak AİHM'in meslek Odaları/Barolar bakımından henüz başvuru ehliyetini kabul ettiğine ilişkin kararı bulunmamaktadır. En son Bursa Barosu Başkanlığı and Others v. Turkey³ kararında Bursa Barosu'nun başvurusunu kişi yönünden kabul edilemez bulmuştur.

9- Her iki Mahkeme de bireysel başvuru ehliyetini iç hukuktaki taraf ve dava ehliyetinden bağımsız yorumlamaktadır.

mağduriyeti doğan kişilerin bireysel başvuru yapabilecekleri, dolayısıyla kamu gücü kullanan kişi ya da grupların temel hak ve özgürlüklerin sūjesi olamayacağı oluşturur. Kamu tüzel kişilerinin kamu gücü tesis etmeksizin kamu görevlerini yerine getirirken maruz kaldıkları hak ihlallerine karşı hukuki başvuruda bulunma haklarının kabulü ile Almanya örneklerinde görüldüğü üzere her halükarda adil yargılanma hakkı gibi usuli güvenceleri başvuru konusu edebilmelerinin kabulü gerekmektedir.

2 B.No:53984/00, 30/3/2004.

3 B.No:25680/05, 1/6/2018.

2. MAHKEMEYE HANGİ HAK İHLALİ İDDİALARI BAŞVURUYA KONU EDİLEBİLİR? (KONU YÖNÜNDEN YETKİ)

Gerek Anayasa m. 148 gerekse 6216 s. Kanun m.45 *“Anayasa ile güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin”* ihlal edildiği iddiasıyla Mahkeme’ye götürebileceği düzenleme altına alınmıştır. Anılan mevzuat hükümleri uyarınca başvuru konusu hakkın hem Anayasa’da hem Sözleşmede hem de Sözleşme Eki Protokollerde düzenlenmiş olması gerekir. Burada kastedilen kesişim kümesidir. Protokol ile anlaşılması gereken ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından imzalandıktan sonra yürürlüğe girmesi suretiyle Türkiye’nin taraf olduğu Protokollerdir.⁴

- 4 1 Nolu Protokol Türkiye tarafından 10.3.1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 2 Nolu Protokol Türkiye tarafından 21.9.1970 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 3 Nolu Protokol Türkiye tarafından 21.9.1970 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 4. Protokol Türkiye tarafından 9.6.1994 tarihinde imzalanmıştır ancak yürürlüğe girmemiştir, dolayısıyla Türkiye taraf değildir. 5 Nolu Protokol Türkiye tarafından 20.12.2071 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 6 Nolu Protokol Türkiye tarafından 1.12.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 7 Nolu Protokol Türkiye tarafından 14.3.1985 tarihinde imzalanmış ve 1.8.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 8 Nolu Protokol Türkiye tarafından 1.1.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 9 Nolu Protokol Türkiye tarafından 6.11.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir, 10 Nolu Protokol 25.3.1992 tarihinde kabul edilmiş ancak Avrupa Konseyi tüm üye devletler tarafından kabul edilmediği için yürürlüğe girmemiştir. 11 Nolu Protokol Türkiye tarafından 1.11.1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 12 Nolu Protokol 1.4.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir ancak Türkiye 12 Nolu Protokolü 1.4.2005 tarihinde imzalamasına karşın henüz onaylamamıştır, dolayısıyla taraf değildir. 13 Nolu Protokol Türkiye tarafından 1.6.2006 tarihinde yürürlüğe girmiş, 14 Nolu Protokol Türkiye tarafından 8.8.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 15 Nolu Protokol Türkiye tarafından 13.9.2013 tarihinde imzalanmıştır ancak Avrupa Konseyi üyesi iki devlet (Bosna ve İtalya) tarafından henüz imzalanmadığı için yürürlüğe girmemiştir. 16 Nolu Protokol Avrupa Konseyi üye 10 devlet tarafından onaylanarak 1.8.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye 16 Nolu Protokolü 20.12.2013 tarihinde imzalamış ancak onaylamamıştır. Dolayısıyla Türkiye 16 Nolu Protokolün tarafı değildir.

HAKLAR ⁵	ANAYASA	AİHS
Yaşam hakkı	Md. 17/1, 17/4	Md. 2
İşkence ve kötü muamele yasağı	Md. 17/1, 17/3	Md.3
Zorla çalıştırma ve zorunlu çalışma yasağı	Md. 18, 24/1, 48/1, 50, 72	Md.4
Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı	Md. 19, 141/4	Md.5
Mahkemeye başvuru hakkı	Md. 19, 40/2, 125/1, 125/5, 138/son, 148/3, 154, 155	Md. 6
Kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı	Md. 36, 37, 138, 139, 140/2, 140/3, 140/4, 140/5, 142, 145/3, 145/4	Md. 6
Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı	Md. 36, 38/5, 38/6, 39, 141/3	Md. 6
Masumiyet karinesi	Md. 36, 38/4	Md. 6
Suç isnat edilen kişinin asgari hakları	Md. 36	Md. 6
Aleni yargılanma hakkı	Md. 36, 141/1, 141/2	Md. 6
Makul sürede yargılanma hakkı	Md. 36, 141/4	Md. 6
Suçta ve cezada kanunilik hakkı	Md. 38/1	Md. 7
Özel yaşama saygı hakkı	Md. 17/1, 20/1, 23, 20/2, 20/3, 23/2, 23/4, 23/5	Md. 8
Aile yaşamına saygı hakkı	Md. 20/1, 20/2	Md. 8
Konuta saygı hakkı	Md. 21	Md. 8
Haberleşmeye saygı hakkı	Md. 22/1, 22/2	Md. 8
Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı	Md. 24, 136	Md. 9
İfade özgürlüğü hakkı	Md. 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 134, 133/1	Md. 10

- 5 Bu tablo Doç. Dr. Tolga Şirin, Bireysel Başvuru Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri Eğitim Modülü, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruya Giriş: Anayasa Mahkemesinin İnceleme Yetkisinin Kapsamı” s.13-14, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi, Council of Europe/Avrupa Konseyi, 2018 alınmıştır.

Toplantı ve gösteri özgürlükleri hakkı	Md. 34	Md. 11
Örgütlenme özgürlüğü hakkı, siyasi partiler	Md. 33, 68, 69, 135	Md. 11
Sendikal haklar	Md. 51, 53, 54, 55	Md. 11
Evlence ve aile kurma hakkı	Md. 20/1, 41	Md. 12
Etkili başvuru hakkı	Md. 40, 148/3, 74/4	Md. 13
Ayrımcılık yasağı	Md. 10, 41/1	Md. 14
Mülkiyet hakkı	Md. 35, 21, 30, 38/9	1. Ek Pr., Md. 1
Eğitim hakkı	Md. 42, 24/1, 24/2, 24/3, 130/4	1. Ek Pr., Md. 2
Serbest seçim hakkı	Md. 67, 75, 76/1, 77/1, 78/3, 78/5, 79, 114, 127/3	1. Ek Pr., Md. 3
Yabancıların sınır dışı edilmesinde usul güvenceleri	Md. 36, 141, 146	7. Ek Pr., Md. 1
Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı	Md. 36, 40	7. Ek Pr., Md. 2
Adli hata halinde tazminat hakkı	Md. 19/son, 40/son	7. Ek Pr., Md. 3
Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı	Md. 36, 38	7. Ek Pr., Md. 4
Eşler arası eşitlik hakkı	Md. 10, 41	7. Ek Pr., Md. 5
Ölüm cezası yasağı	Md. 38/10	13. Ek Pr., Md.1

Açıklamalar:

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nden daha fazla hak ve özgürlük koruma altına alınmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda gerek Anayasa gerek 6216 sayılı Kanun ve İçtüzük keşişim kümesini kastetmektedir. Dolayısıyla sadece ortak koruma alanındaki hak ve özgürlükler bireysel başvuruya konu edilebilmektedir.

2- Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda Anayasa'nın hangi maddesinin ihlal edildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvurularda ise Sözleşme'nin hangi maddesine dayanıldığıнын formda ilgili kısımda açıkça belirtilmesi ve nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesi bakımından Anayasa ve Sözleşme ve Sözleşme Eki Protokollerde güvence altına alınan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi açısından Sözleşme ve Eki Protokollerle güvence altına alınan bir veya birden fazla temel hak ihlaline ilişkin olması gerekmektedir.

3- İhlal edildiği ileri sürülen haklar birden fazla olabilir. Buna ilişkin azami bir sayı belirtilmemekle birlikte en az bir hakkın ihlal edildiğinin ileri sürülmesi gerekmektedir.

4- Anayasa'nın 36. maddesinde Sözleşmenin 6. maddesinde güvence altına alınmış adil yargılanma hakkı torba hüküm olup, içerisinde birçok alt başlığı barındırmaktadır.

5- Adil yargılanma hakkı kural olarak usuli bir güvencedir. Özel hukuk yargılamasında medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin olması gerekmektedir. Ceza yargılamasında ise sadece suç isnadı altında olan kişi tarafından ileri sürülebilmektedir.

6- Bugün gerek Anayasa Mahkemesine gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine en çok başvuru konusu edilen haklar "Adil Yargılanma Hakkı", "Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı" ile "Mülkiyet Hakkı"dır.

7- Etkili başvuru hakkı ve ayrımcılık yasağı tek başına başvuruya konu edilebilen haklar değildir, başka haklar ile birlikte ileri sürülmeleri gerekir.

Bilmekte Fayda Var!

- Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi soyut norm ve somut norm denetimi yapmaz. Ancak Anayasa Mahkemesi ilgili kanun hükmünün uygulanmasının neden olduğu ihlal iddialarını değerlendirir.
- Genel düzenleyici işlemlere karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapılamaz.
- Kanunlara karşı sadece potansiyel mağdur kavramı üzerinden başvuru yapmak mümkündür.
- Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya “Anayasa Yargısının Denetim Dışına Bıraktığı Haller” konu edilemez.
- Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “Süper Temyiz Mercii” değildir. Gerek Anayasa Mahkemesi gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi temyiz mercii/istinaf mahkemeleri değildir.
- Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “İkincil Nitelikte” Mahkemelerdir. Bunun bir sonucu olarak şikayetlerin derece mahkemeleri önünde ileri sürülüp, tartışılması gerekmektedir.

3. MAHKEMEYE NE ZAMAN BAŞVURULABİLİR? (SÜRE YÖNÜNDEN YETKİ)

AYM	AİHM
<p>6216 sayılı Kanun m. 47/5</p> <p>Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.</p> <p>Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 64/1</p> <p>Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde yapılması gerekir.</p> <p>Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 59/3</p> <p>Başvuru formuna aşağıdaki belgelerin ya da onaylı örneklerinin eklenmesi zorunludur:</p> <p>(d) Nihai karar ya da işlemi öğrenme tarihini gösteren belge</p>	<p>Sözleşme m. 35</p> <p>Mahkeme'ye, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra, ve nihai kararın verildiği tarihten itibaren altı aylık süre⁶ içerisinde başvurulabilir.</p>

- 6 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi eki 15 nolu protokol 24 Haziran 2013 tarihinde imzaya açılmış Türkiye protokolü 13 Eylül 2013'te imzalamıştır. 15 nolu Protokolün öngördüğü yeniliklerden bir tanesi nihai kararın verildiği tarihten itibaren başvuru süresinin 6 aydan 4 aya indirilmesidir. 15 nolu Protokol henüz Avrupa Konseyi üyesi 4 ülke (Bosna Hersek, Yunanistan, İtalya ve İspanya) tarafından imzalanmıştır. Protokolün yürürlüğe girmesi için Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkenin imzalamış olması gerekmektedir. Bu çerçevede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru süresi nihai karardan itibaren 6 aydır.

Açıklamalar:

1- Anayasa Mahkemesi **23/9/2012** tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceler.

2- 30 günlük süre kuralı başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren başlar.

3- Öğrenme biçimleri “ **nihai kararın gerekçesinin tebliği**”⁷, “ **nihai kararın gerekçesinin öğrenilmesi (UYAP üzerinden)**”⁸, “ **dosyadan suret alınması**” ile “ **nihai kararın gerekçesini öğrendiklerinin beyan edilmesi**”⁹ olarak kabul edilebilmektedir. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda özen yükümlülüğü kapsamında kararın derece mahkemesine ulaşması suretiyle gerekçesinin erişilebilir olmasının en geç 3 ay içerisinde taraflarca bilindiği ve öğrenildiği kabul edilmektedir.¹⁰

Başvuru süresi “**3 ay+30 gün**” dür.

Nihai kararın gerekçesinin öğrenilmediği ancak “ **yakalama**” gibi cezanın sonucunun infaz aşaması ya da “ **müddetname**” gibi hiçbir zaman tebliğe çıkmayacak durumlar ve “ **ödeme emrinin tebliği**” suretiyle öğrenildiği durumlarda başvuru sahibinin nihai kararın sonucundan haberdar olduğundan bahisle 30 günlük sürenin başlangıcı kabul edilmektedir.¹¹

7 AYM Mehmet Ali Kurtuldu, B.No: 2013/5504, 28/5/2014 tarihli kararı.

8 AYM Suat Bircan , B.No: 2014/16800, 1/12/2016 sayılı kararı, Aynı yönde bkz. AYM A.C. ve diğerleri (GK), B.No:2013/1267, 13/6/2013 tarihli kararı.

9 AYM İlyas Türedi, B.No:2013/1267, 13/6/2013 tarihli kararı.

10 AYM A.C. ve diğerleri (GK), B.No:2013/1267, 13/6/2013 tarihli kararı.

11 Bkz. AYM Aydın Selçuk, B.No: 2014/3194, 20/11/2014, Özgür Çapkın, B.No:2014/2546, 30/12/2014, Halil Aslan, B.No:2014/3038, 10/12/2014 tarihli kararları.

- 4- Başvurunun yapıldığı tarih başvuru formu harç tahsil formuyla birlikte verildiğinde alındı belgesinde ya da yurt dışı temsilciliklerinde kayıta alındı belgesinde yer alan tarihtir.
- 5- Son başvuru günü olan 30. günün hafta sonuna gelmesi durumunda başvuru için son gün hafta sonunu müteakip ilk iş günü Pazartesidir.
- 6- Adli tatil süreleri kesmez.
- 7- Bireysel başvuru doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılabileceği gibi diğer mahkemeler (ön bürolar), Cumhuriyet Başsavcılıkları, Ceza infaz kurumları ya da yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla da yapılabilir.
- 8- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi için nihai karar ile kastedilen Anayasa Mahkemesinin kararıdır. Başvuru süresi Anayasa Mahkemesi kararının tebliğinden itibaren altı aydır. Adli tatil, Türkiye'deki resmi tatiller ve başvurunun son gününün hafta sonuna gelmesi süreyi kesmez.
- 9- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru sadece posta yoluyla mümkündür. Faks ile sadece "tedbir talepleri" gönderilebilir.
- 10- Posta/kargo aracılığıyla gerçekleştirilen başvurularda havalenin yani kargoya verilen tarih başvurunun yapıldığı tarih olarak kabul edilir. Başvuru için esas alınan tarih, başvurunun Mahkemeye ulaştığı değil, gönderildiği tarihtir.
- 11- Bunun dışında her iki Mahkemeye de doğrudan başvuru yapılması mümkündür.

MAZARET HUKUKU

AYM	AİHM
Anayasa Mahkemesi İç Tüzük m. 64/2 Başvurucu mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvurusunu yapmadığı takdirde, mazeretinin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde ve mazeretini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilir. Komisyonlar Raportörlüğünce mazeretin kabulünün gerekip gerekmediği yönünde karar taslağı hazırlanır. Komisyon, öncelikle başvuruçunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek mazereti kabul veya reddeder.	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesin başvurularında mazeret hukuku bulunmamaktadır. Çok istisnai hallerde uygulanan mazeret hukukunda asgari ve azami süreler öngörülmemiştir.

Açıklamalar:

Mahkeme ileri sürülen mazeretin haklı olup olmadığını her başvuruda, somut olayın özelliklerini dikkate alarak değerlendirmektedir. Mücbir sebep objektif kriterlere dayandığından mücbir sebep varlığının ileri sürülmesinde Mahkemeye çok da takdir yetkisi verilemeyeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Buna karşın, Mahkeme “ağır hastalık”tan neyin anlaşılması gerektiğini tanımlamamış ve “ağır hastalık hallerini” saymamıştır. Mahkeme, ağır hastalığın tespitinde kriter olarak hastalığın tanı ve teşhisi, öngörülen tedavi biçimi ve sağlık raporunun düzenlendiği sağlık kurumunu esas almaktadır.¹²

12 Bkz. AYM Mehmet Encu ve Diğerleri, B.No:2014/11864, 24/2/2016 tarihli kararı.

4. OLAĞAN KANUN YOLLARININ TÜKETİLMESİ/ İÇ HUKUK YOLUNUN TÜKETİLMESİ

AYM	AİHM
<p>Olağan kanun yollarının tüketilmesi ile kastedilen olağan idari, cezai ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olmasıdır.</p> <p>Hukuk yargılamasında istinaf ve temyiz incelemesinin bitmiş olmasıdır.</p> <p>Ceza yargılamasında da itiraz, istinaf ve temyiz incelemesinin bitmiş olmasıdır.</p> <p>İdari yargıda istinaf, temyiz ve öngörülmişse karar düzeltme yoluna başvurulmasıdır. Karar düzeltme yolu zorunlu ise başvurulması gerekmektedir. Aksi takdirde başvurulması zorunlu değildir. Karar düzeltme yoluna başvurulmamışsa, temyiz onama kararının tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde başvurulması gerekmektedir. Karar düzeltme yoluna başvurulmamışsa karar düzeltme süresinin sonunun beklenilmesine gerek yoktur. Karar düzeltme süresinin sonunda 30 günlük süre başlamaz.</p> <p>Tutuklulukta itiraz sürecinin sona ermesi ile olağan kanun yolları tüketilmiş kabul edilmektedir.</p> <p>Makul sürede yargılanma hakkının ihlal iddiasında tüketilecek bir başvuru yolu olmadığından yargılama devam ederken başvuru yapılabilmektedir.</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi için tüketilmesi zorunlu iç hukuk yolu Anayasa Mahkemesidir. İlk olarak AİHM Hasan Uzun/ Türkiye (B.No:10755/10) kararı ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun iç hukukun ayrılmaz bir parçası olduğu ve tüketilmesi gerekli kanun yolu olduğunun altını çizmiştir. Karar, üçüncü bir şahıs tarafından, birbirine karşı iki arsanın sınırının belirlenmesi konusundaki ihtilaftan ötürü Hasan Uzun isimli şahıs aleyhine açılan tapu kaydının düzeltilmesi davasında, Muğla Asliye Hukuk Mahkemesi'nin Hasan Uzun'a ait arsanın bir kısmının, davacı üçüncü şahıs adına tescil edilmesine karar vermesi, Yargıtay'ın derece mahkemesi kararını onaması üzerine Hasan Uzun'un 3.01.2013 tarihinde onama kararı ile Sözleşme'nin 6. ve 13. maddelerinin ihlal edildiği iddialarıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurması hakkındadır.</p> <p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 15 Temmuz'a ilişkin verdiği ilk karar olan Mercan kararında (B.No 56511/16) 15 Temmuz öncesi Giresun Adliyesi'nde çalışan ve 18 Temmuz'da hakkında geçici tutuklama kararı çıkartılan hakim tutukluluğa itirazının reddedilmesi üzerine Sözleşmenin 3., 5. ve 6. maddelerinin ihlal edildiği, kendisi için etkili bir iç hukuk yolunun olmadığından bahisle doğrudan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurusu üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun tüketilmesi gerektiğini bir kez vurgulamıştır.</p>

	<p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Zihni/Türkiye (B.No59061/16) kararında 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünün ardından çıkartılan Olağanüstü Hal Kararnamesiyle ihraca ilişkin başvuruda “şikayetlerin ulusal mahkemeler, idari yargı ve Anayasa Mahkemesine konu edilmediği” gerekçesiyle olağan kanun yollarının tüketilmediğinden bahisle kabul edilemezlik kararı vermiştir.</p> <p>Mahkeme, 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasındaki ihraçlar hakkındaki bir başka kararı olan Köksal/Türkiye (B.No: 70478/16) kararında şikayetin 685 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öngörülen iç hukuk yolunu tüketmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir. Bu kararında Mahkeme “doğrudan yürürlüğe giren tedbirlere yönelik başvuruları incelemekle yetkili bir Komisyon öngörüldüğünü, Komisyonun yetki alanında görevden ihraç edilmeye yönelik tedbirler de olduğu, Komisyon tarafından verilecek kararlara karşı bir sonraki aşamada idari yargı önünde iptal davası açılacak ve Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruya konu olabileceğini” şeklinde ifade etmiştir.</p>
--	--

Açıklamalar:

1- Yeniden yargılama, kanun yararına bozma ve CMK m. 308 uyarınca itiraz yoluna başvurma olağanüstü kanun yollarıdır.

2- Sanık tarafından HAGB uygulandığından bahisle başvuru yapılması halinde kural olarak hüküm açıklanmadığı ve sonuç doğurmadığından bahisle mağdur statüsünün yokluğundan gerek Anayasa Mahkemesine gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru mümkün değildir. Bunun istisnasını ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü oluşturur. Anılan hak ihlallerinde HAGB istemine karşın Anayasa Mahkemesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru mümkündür.

3- İfade özgürlüğü ile kişilik haklarının çatıştığı durumlarda başvuruçunun ceza kovuşturması dışında özel hukuk yargılaması yani tazminat yolunu da tüketmiş olması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı haline gelen tazminat yolunun tüketilmesi şartını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de takip etmektedir. Sadece ceza yargılamasına konu edilmesi durumunda iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir.

4- Aynı şekilde tıbbi ihmal ve mobbing davalarında da Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince ceza yargılaması dışında tazminat yolunun da tüketilmiş olması şartını aramaktadır. Aksi takdirde iç hukuk yollarının tüketilmediğinden bahisle kabul edilemezlik kararı verilmektedir.

5. AÇIKÇA DAYANAKTAN YOKSUNLUK

AYM	AİHM
<p>Anayasa'nın 148. Maddesinin dördüncü fıkrası</p> <p>Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılmaz.</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 35</p> <p>3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme 34. Madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:</p>
<p>6216 sayılı Kanun'un 48. Maddesinin 2. Fıkrası</p> <p>Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir.</p>	<p>a. Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması, dayanaktan açıkça yoksun veya bireysel başvuru</p>
<p>6216 sayılı Kanun'un 49. Maddesinin 6. Fıkrası</p> <p>Bölümlerin, bir mahkeme kararına karşı yapılan bireysel başvurulara ilişkin incelemeleri, bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağıının belirlenmesi ile sınırlıdır. Bölümlerce kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz.</p>	

Açıklamalar:

Bugün Kabul Edilemezlik Kriterlerinin en büyük paydasını açıkça dayanaktan yoksunluk kriteri oluşturmaktadır. Açıkça dayanaktan yoksun başvuru ile kast edilen:

- 1- başvuruçunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı (temellendirilmemiş Şikayet),
- 2- iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu (kanun yolu Őikayeti/temyiz mercii Őikayeti),
- 3- karmaşık ve zorlama Őikayetlerden ibaret olan,
- 4- temel hak ve özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru olduğu (bir ihlalin olmadığının açık olduğu Şikayetler) Őikayetlerdir.

6. ANAYASAL VE KİŞİSEL ÖNEM / ÖNEMSİZ ZARAR

AYM	AİHM
<p>6216 sayılı Kanun m. 48/2</p> <p>Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların kabul edilmezliğine karar verebilir.</p> <p>Mahkeme ilk olarak K.V¹³ kararı ile “anayasal önem ve kişisel önem” kriterini uygulamaya yönelik ilk kararı vermiş ve temel çerçeveyi çizmiştir. “Anayasanın yorumlanması” ile kastedilenin “Mahkemenin daha önce Anayasanın temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak hukuki meseleyi yorumlamasını”, “Anayasanın uygulanması” ile de kastedilenin de “Anayasa Mahkemesi kararlarının kamu makamları ve derece mahkemelerince uygulanması” olduğunu belirtmiştir.</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 35</p> <p>3/b. Başvurucunun önemli zarar görmemiş olması; meğerki Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esastan incelenmesini gerektirsin. Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez.</p> <p>1 Haziran 2010 tarihinde yürürlüğe giren 14 Nolu Protokolün 20. maddesiyle Sözleşmenin 35. maddesine “önemsiz zarar” bir kabul edilemezlik kriteri olarak eklenmiştir.</p>

13 AYM K.V Başvurusu, B.No: 2014/2293, 1.12.2016 tarihli kararı.

<p>Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi daha önce açıklığı kavuşturduğu, yerleşik içtihadının bulunduğu hukuki meselelerde karar vermesine yer olmadığını, anayasal öneme sahip başvuru ile kastedilenin, Anayasa hukukuna ilişkin sorunlar olduğunu, kişisel önem ile kastedilenin ise başvurucağın dezavantajlı bir duruma (başvurucağın önemli bir zarara) uğrayıp uğramadığının somut olayın özelliklerine göre dikkate alınacağına altını çizmiştir. Her iki koşulun da birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önemsiz zarar kriterinde ana unsur olarak başvurucağın önemli bir zarara uğrayıp uğramadığını kabul etmiştir. Mahkeme, bir başvurucağın incelemeyi gerektirecek asgari bir ağırlık düzeye ulaşmış olmasını beklemektedir. Bunu da hem başvurucağın açısından hem de taraf-sız bir gözlemlerle objektif kriterlere dayanarak belirlenmektedir. Mali etki ile maddi nitelikte olmayan önemli zarara uğrama ve uğramama olarak ele almaktadır. Bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğine her bir somut olay özelinde karar vermektedir. Mahkeme insan haklarına saygının davanın esasın incelenmesini gerektirip gerektirmediği ve davanın bir ulusal yargı makamı tarafından usulüne uygun görülüp görülmediği şeklinde iki koruyucu hüküm ile temel çerçeveyi çizmiştir.¹⁴</p>
--	---

- 14 Ancak 15 nolu Protokolde Sözleşmenin 35. Maddesinin 3. Paragrafının b bendinde düzenlenen, başvuruların önemli bir zarar görmemesi halinde başvurucağın kabul edilemez olarak karar verilebilmesi için gereken şartlardan “ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez” şartının kaldırılması öngörülmüştür. Protokol henüz yürürlüğe girmedeğince için bu düzenleme şu an için uygulamaya geçmemiştir.

7. BAŞVURU HAKKININ KÖTÜYE KULLANILMASI

AYM	AİHM
<p>6216 s. Kanun m. 51</p> <p>Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir.</p> <p>Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 83</p> <p>Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde her aşamada başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin iki bin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir.</p>	<p>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 35</p> <p>3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:</p> <p>a) Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması, dayanaktan açıkça yoksun veya bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olması</p>

Açıklamalar:

Mahkemeyi yanıltmak amacıyla kasten gerçek olmayan maddi vakialara dayanılması, yanıltmaya yönelik bilgi belge sunulması, başvuruda gerçekleşen esaslı gelişmelerin bildirilmemesi, başvurunun seyrini değiştirecek gelişmelerin saklanması, Mahkeme'ye meşru eleştiri sınırlarını aşacak tehdit, hakaret, istismar edici üslup kullanılması, ölen başvurucu adına başvuruda bulunulması başvuru hakkının kötüye kullanılmasına örnektir.

AVUKATLAR İÇİN PRATİK BİLGİLER

1. Mahkeme önünde avukat ile temsil zorunlu mudur?

Gerek Anayasa Mahkemesine gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine herkes avukat tarafından temsil edilmeksizin doğrudan başvurabilir. Anayasa Mahkemesinin duruşma açması durumunda da avukatla temsil zorunluluğu bulunmamaktadır.

Bunun dışında başvuru yapanın başvuru yapıldıktan sonra avukat ile temsil istemesi durumunda, başvuruda karar verinceye kadar her aşamada başvuru dosyasına vekalet sunulabilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde ise hükümete yazılı görüşlerini bildirmesi için tebliğ kararı verildikten sonraki aşamada avukat ile temsil zorunludur. Bu aşamada ya da başvuru yapanın başvuru yapıldıktan sonra avukatla temsil edilmeyi tercih etmesi üzerine Mahkemenin resmi internet sayfasında bulunan yetki belgesinin taraflarca imzalanıp, Mahkemeye sunulması gerekmektedir.

2. Avukatla temsil durumunda gerekli olan temsil belgesi nedir?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması için özel vekaletnameye ihtiyaç yoktur. Genel vekaletname ile başvuru yapılabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvurularda yetki belgesi formda düzenlenmiştir.

Ayrıca sunulan yetki belgeleri ve vekaletname dikkate alınmamaktadır.

Mahkeme, ancak, başvuru yapıldıktan sonra avukatın değiştirilmesi veya yeni bir avukatın yetkilendirilmesi halinde ayrı bir yetki belgesi kabul edebilir. Böyle bir durumda Mahkemenin internet sayfasındaki mevcut “yetki belgesi”nin kullanılması gerekmektedir.

Başvuru yapanın avukat ile temsil edildiği durumlarda, Mahkeme tek bir temsilci ile yazışma yapacaktır. Bu nedenle, birden fazla avukat tarafından temsil edilen başvuru, yazışmaların hangi avukat ile

yürütüleceğini bildirmelidir. TUR-2016/1Formda 72. Nolu, TUR-2018/1 Formda 74. Nolu¹⁵ Mahkemenin yazışmalarda muhatap olacak kişi hakkında bilgi kısmında avukatın iletişim bilgilerinin bildirilmesi gerekmektedir.

3. Bireysel başvuru formunu kimler imzalamak zorundadır?

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru formunun başvuru ya da temsilci/avukat tarafından imzalanması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 59/2k'da "başvurucunun veya avukatının ya da kanuni temsilcisinin imzaları" şeklinde ifade edilmiştir.

Başvuru formunda da "başvuru ya da temsilci tarafından imzalanmalıdır" şeklinde düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü m. 47/3.1 uyarınca başvuru formu başvuru ya da başvuru temsilcisi tarafından imzalanmalı şeklinde ifade edilmiştir. Ancak başvuru formunda C.3. Yetki Belgesi başlıklı kısımda "Başvuru, kendi adına hareket etme yetkisini verdiği temsilcisine bu yetkiyi verdiğini, aşağıdaki ilk kutuyu imzalayarak onaylamalı; belirlenen temsilci ise bunu kabul ettiğini aşağıdaki ikinci kutuyu imzalayarak belirlemelidir." şeklinde ifade edilmek suretiyle formun gerek başvuru gerekse temsilci avukat/avukat olmayan temsilci tarafından imzalanması gerektiği düzenlenmiştir.

15 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi için geçerli iki mevcut form TUR-2016/1 ve TUR-2018/1'dir. İki form arasındaki tek fark son formda Mahkeme ile başvuru arasındaki eComms iletişim sistemine ilişkin formda yeni bir düzenlemenin getirilmiş olmasıdır. 37. Nolu ve 57. Nolu Kutularda Mahkeme ile elektronik iletişim talep edilip edilmediğine dair bilgilendirme bulunmaktadır.

3.1 Başvurucu gerçek kişi ise

3.1.1 Gerçek kişi tarafından bizzat yapılan başvurular

Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda başvurusunun gerçek kişi olması durumunda, başvuru avukat ile temsil edilmiyorsa, başvuru formunda kişisel bilgilerini doldurmak suretiyle formun son sayfasını imzalamalıdır.

Gerçek kişinin bizzat kendisinin başvurduğu durumlarda başvuru formunun ekine nüfus cüzdanı örneğini/kimliği ispata yarayan geçerli kimlik belgesi sunması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurularda ise gerçek kişinin bilgilerinin yer aldığı kısım doldurulmalı ve başvuru gerçek kişinin nüfus cüzdanı örneği/geçerli kimlik belgesi başvuru formu ekine eklenmelidir.

3.1.2 Gerçek kişinin avukat/avukat olmayan temsilci ile temsil edildiği başvurular

Başvurucunun vekalet verdiği bir avukat olmalıdır ve başvuru formu ekine geçerli vekaletname sunulmalıdır.

Vekaletname avukat tarafından aslı gibidir yapılmalı ve harçlandırılmalıdır.

Avukat ile temsil edilen başvuru formunda gerçek kişi başvuru ile avukatın kişisel bilgileri formda ilgili bölümde doldurulmalı (başvuru formunda avukatın kayıtlı bulunduğu baro, baro sicili ve yazışma adresinin açıkça belirtilmesi) ve başvuru formunun son sayfası avukat tarafından “Başvurucu/Başvurucular Vekili/Vekilleri” şeklinde imzalanmalıdır. Birden fazla başvuru ya da avukatın bulunması durumunda formda kişisel bilgilerin bulunduğu sayfa başvuru ya da başvuru avukatı sayısı kadar çoğaltılmalıdır.

Başvuru formunun 3. Sayfasında III. Temsilci Bilgileri Kısmında Avukat ve Avukat Olmayan Temsilci Bölümlerindeki kişisel bilgilerin doldurulması gerekmekte ve veli, vasi, kayyımın formda temsil

ilişkinin belirtilmesi ve buna ilişkin dayanak eklerin form ekine eklenmesi gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılacak başvurularda ise formun 3. Sayfasında C. Gerçek kişi başvurunun temsilcisi (veya temsilcileri) kısmında başvurunun, gerçek kişi başvuru adına, avukat olmayan bir temsilci (bir yakını, arkadaşı veya vasisi gibi) tarafından yapılması halinde avukat olmayan temsilci C.1 bölümünü, başvuru bir avukat tarafından yapılıyorsa, avukat C.2 bölümünü doldurmalıdır. Ancak her iki durum da da C.3 Yetki Belgesi bölümünde 33. Nolu Kutuda Başvurucunun imzası, 34. Nolu Kutuda Temsilcisinin İmzası bölümleri ıslak imza şeklinde her iki tarafça imzalanmalıdır. Temsil ilişkisine ilişkin dayanak belgelerin onaylı suretlerinin form ekine eklenmesi gerekmektedir.

3.2 Başvurucu tüzel kişi ise

3.2.1 Tüzel kişi başvurunun temsilcisi/temsilcileri

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda formda tüzel kişiliğin varsa Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) numarası, bulunmaması halinde vergi numarası, veya kayıtlı olduğu sicil ve sicil numarasının bildirilmesi gerekmektedir. Aynı zamandabaşvuruyu yapan kişinin başvuru temsil yetkili olduğunu gösteren belge/belgeler (imza sirküleri, seçim mazbatası, ticaret sicil kaydı örnekleri vb.) form ekine eklenmelidir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda başvurunun tüzel kişilik olması durumunda, tüzel kişilik, kurulu adına hareket etmeye yetkili bir kişi tarafından temsil edilmelidir.

Tüzel kişilik temsilcisinin formun 4. sayfasında bulunan D.1. Kuruluş Yetkilisi bölümü doldurması gerekmektedir. Başvuruyu yapan kişinin başvuru temsil yetkili olduğunu gösteren belge (imza sirküleri, seçim mazbatası, ticaret sicil kaydı örnekleri vb.) form ekine eklenmelidir.

3.2.2 Tüzel kişi temsilcisinin avukata yetki verdiği başvurular

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda avukat ile temsil için genel vekaletname yeterlidir. Ancak tüzel kişilik temsilcisinin temsile yetkili olduğunu gösteren belge (imza sirküleri, seçim mazbatası, ticaret sicil kaydı örnekleri vb.) sunulmalıdır. Başvuru formunda tüzel kişilik temsilcisi ile avukatın kişisel bilgilerinin bulunduğu kutuların doldurulması gerekmektedir. Aynı zamanda başvuru formunda avukatın kayıtlı bulunduğu baro, baro sicili ve yazışma adresinin açıkça belirtilmesi/doldurulması gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuruda tüzel kişilik yetkilisinin, bir avukata kuruluş adına yetki vermesi durumunda formun 4. Sayfasında bulunan D.1 Kuruluş Yetkilisi ve D.2 Avukat bölümleri doldurulmalı ve D.3 Yetki Belgesi bölümünde 53. Nolu Kutuda Kuruluş Yetkilisinin İmzası ile 55. Nolu Kutu Avukatın İmzası bölümleri her iki taraf tarafından ıslak imza ile imzalanmalıdır. Başvuruyu yapan kişinin başvuruyu temsile yetkili olduğunu gösteren belge (imza sirküleri, seçim mazbatası, ticaret sicil kaydı örnekleri vb.) sunulmalıdır.

4. Başvuru ücretli midir?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru harca tabidir. 2019 yılı başvuru harcı 364,60 TL'dir. Buna ilave olarak ayrıca vekalet sayısı kadar vekalet harcı yatırılmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru ücretsizdir.

5. Adli yardım mümkün müdür?

Her iki Mahkemeye başvuruda başvurucu buna ilişkin koşulları belgeleyebilmesi durumunda adli yardımdan faydalanabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde Anayasa Mahkemesinden farklı olarak başvuru formunda belirtilmesinin yanında hükümete bildirim sonrasındaki aşamada talep edildiğinde de adli yardım talebinin bir kez daha belirtilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru formunda son sayfada adli yardım talebinin belirtildiği kutucuk bulunmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başvuru formunda ise adli yardım talebi ayrıca düzenlenmemiş ancak formun 13. sayfasında “Ek bilgi ve açıklamalar” kısmında adli yardım talebi ve buna ilişkin gerekçeler bildirilebilmektedir.

6. Başvuru kimin aleyhine yapılır? Başvuruda karşı taraf kimdir?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya konu idarenin eylem, işlem, ihmal ya da mahkeme kararıdır. Dolayısıyla karşı taraf, husumet yöneltilen taraf bulunmamaktadır. Her ne kadar bireysel başvurunun kabul edilebilir bulunmasından sonra Adalet Bakanlığına başvurunun bir örneği gönderilip görüş istenirse ya da Mahkemenin resen topladığı bilgi ve belgelerde görüşlerini sunabilmesi için Adalet Bakanlığı’na gönderilse de Adalet Bakanlığı başvurucunun aleyhine başvuru yaptığı kamu otoritesi değildir. Adalet Bakanlığının görüşünün istenilmesi Adalet Bakanlığını hasım mevkiine almaz. Nitekim Adalet Bakanlığını her dosyada görüş sunmamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde aleyhine şikayet edilen devlet vardır. Bu devlet Sözleşmeye üye 47 devletten biri ya da bir kaçıdır.

Türkiye’den giden başvurular için aleyhine şikayet edilen devlet Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkeden birisi olan Türkiye’dir. Başvuru formunun 2. sayfasındaki TUR yazan kutunun işaretlenmesi gerekmektedir.

7. Dostane çözüm mümkün müdür?

Dostane çözüm tarafların karşı karşıya geldikleri uyuşmazlığı sonlandırmak üzere anlaşmalarıdır.

Taraf yokluğundan Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda dostane çözüm teknik olarak mümkün değildir.

Taraflar talep edebileceği gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurularda yargılamanın her aşamasında Mahkeme de

başvurucu ve ilgili devlete uyuşmazlığı sona erdirmek üzere anlaşmayı ki, bu çoğunlukla başvurucuya bir miktar para ödenmesi şeklinde olur, teklif eder. Her iki tarafın anlaşmayı kabul etmesi üzerine Mahkemece bir protokol hazırlanır (bu protokol gizlidir ve yayımlanmaz). Neticesinde dava (başvuru) kayıttan düşürülür ve Mahkeme'nin başvuru hakkında karar vermesine yer olmaz.

Taraffarın anlaşması durumunda Mahkeme yapılan anlaşmanın insan haklarına saygı yükümlülüğüne uygun olup olmadığını denetler.

Dostane çözümün koşullarının icrasını ise Bakanlar Komitesi denetler.

8. Tek taraflı deklarasyon mümkün müdür?

Dostane çözüm görüşmelerinin başarısız olduğu durumlarda, Hükümetin tek taraflı deklarasyon sunma imkanı vardır. İstisnai olarak, sürekli tekrar eden içerikteki davalarda, dostane çözüm prosedürü dışında Hükümet tek taraflı deklarasyon sunabilir. Hükümet'in tek taraflı deklarasyon sunduğu durumlarda, Mahkeme Sözleşme'nin 37. maddesi uyarınca, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olup olmadığına karar verir. Eğer başvurucu tek taraflı deklarasyonun koşullarını kabul ederse, Mahkeme davayı dostane çözüm prosedürü altında inceler ve kayıttan düşürebilir.

Not: 7145 sayılı Kanunla CMK m. 311'e yapılan ek uyarınca başvurunun dostane çözüm veya tek taraflı deklarasyonla sonuçlanması halinde de ceza davalarında yargılamanın yenilenmesine başvurulması mümkündür.

Tek taraflı deklarasyonla biten davaların icrasının denetimi Bakanlar Komitesi'nde değildir. Devletin öngörülen bireysel tedbirleri almaması halinde, başvurucu başvurusunun tekrar mahkeme listesine alınmasını talep edebilir. Karar, başvurunun muhtemel iç hukuk yolunu takip etme hakkını ortadan kaldırmamaktadır.

9. Üçüncü taraf sıfatıyla katılma mümkün müdür?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda 3. taraf sıfatıyla katılma mümkün değildir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde hükümet dışı kuruluşlar ya da başka bir devlet yargılamaya katılabilir. Hatta Mahkeme Başkanı, başvuru dışındaki davada taraf olmayan herhangi bir kişi ya da davalı devlet dışında Sözleşmeye taraf olan herhangi bir devleti, dava ile ilgili yazılı görüş sunmaya veya duruşmalara katılmaya davet edebilir.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin de davaya katılma hakkı bulunmaktadır.

10. Mahkeme bilirkişi atayıp şahitleri dinleyebilir – yerinde inceleme yapabilir mi?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda bilirkişi incelemesi ve keşif talep edilebilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise istisnai durumlarda davanın konusu olan olayları açıklığa kavuşturmak için, ilgili ülkelerde soruşturma görevleri yürütebilir. Bu çerçevede yerinde inceleme yapabilir.

11. Mahkeme duruşma açar mı?

Gerek Anayasa Mahkemesi gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki usul yazılı usuldür, başvurular dosya üzerinden incelenmektedir. Ancak her iki Mahkeme bazı durumlarda duruşma açabilmektedir. Her iki mahkeme için duruşma istisnaidir. Aksi kararlaştırılmadıkça duruşmalar kamuya açıktır.

12. Mahkeme başvurulara öncelik verebilir mi?

Kural olarak bireysel başvurular Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde geliş sırasına göre karara bağlanır. Ancak her iki Mahkeme de başvuruların konuları itibarıyla yaşam hakkı ve işkence yasağı hak ihlali iddiaları gibi önem ve aciliyetini gözeterek bazı dosyalara öncelik tanıyıp incelemeye alabilmektedir.

13. Mahkeme pilot karar verebilir mi?

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m.75 uyarınca Bölümler, bir başvurunun yapısal bir sorundan kaynaklandığını ve bu sorunun başka başvurulara da yol açtığını tespit etmeleri ya da açacağını öngörmeleri üzerine pilot karar usulünü uygulayabilmektedirler. Pilot karar usulü Mahkemece resen, Adalet Bakanlığı talebi üzerine ya da başvurucu talebi üzerine başlatılabilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince “sistemik sorunlar” olarak adlandırılan ulusal mevzuatın Sözleşmeyle uyumsuzluğundan kaynaklanan birbirine benzer konularda bir ya da birkaç tanesinin değerlendirmeye alınması ve benzer başvuruların ertelenmesi suretiyle bir davada pilot karar verilebilmektedir. Mahkeme, bir davada pilot karar verdikten sonra ilgili hükümeti ulusal mevzuatını Sözleşmeyle uyumlu hale getirmeye davet eder.

14. Mahkeme tedbir kararı verebilir mi?

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tedbir kararını yaşam hakkı, işkence yasağı gibi başvurucunun maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlikenin bulunduğu anlamış olması üzerine; bilhassa son zamanlarda sıklıkla sınır dışı edilmelerde verilmektedir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru formunda “tedbir” başlığı altında tedbir talebi ve buna ilişkin gerekçelerin belirtilmesi gerekmektedir. İhtiyati tedbir talebi gerekçeli olmalı, bu iddiayı destekleyen belgeler eklenmelidir. Sınır dışı iddiasında sınır dışının gerçekleşeceği tarih ve saat belirtilmelidir.

Tedbir kararı ile kamu gücü işleminin icra/infaz edilebilirliği tedbiren durdurulmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde ihtiyati tedbir talebinde bulunmak için ilk etapta başvuru formunun doldurulması gerekmemektedir. Düz bir beyaz kağıt ile tedbir talebinde bulunulması mümkündür. Dolayısıyla İhtiyati tedbir içeren başvurular hakkında Kural 47

uygulanmaz. Ancak tedbir talebinin kabulünden ya da reddinden sonra, Mahkeme başvuru formu sunması için süre verir. Başvurucunun verilen süreye uymaması başvurunun kayıttan düşürülmesine neden olabilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde ihtiyati tedbir talebi faks ya da posta yoluyla gerçekleştirilmelidir. E-mail yoluyla talep edilen ihtiyati tedbir talebi dikkate alınmamaktadır.

İhtiyati tedbir talepli dilekçenin ilk sayfasının en üst ya da görünür yerinde **“Rule 39-Urgent” yani Kural 39-Acil ve “Persontocontact:” yani irtibat kişisi** yazılı olmalıdır. Talebin gönderildiği gün içerisinde incelenmesi için Fransa yerel saatiyle 16.00’ya kadar talebin Mahkemeye gönderilmiş olması gerekmektedir.

Buna karşın ilk etapta form aracılığıyla talep edilecek tedbir talepleri için başvuru formunda ayrı bir bölüm düzenlenmemiştir ancak formun 13. sayfasında “Ek bilgi ve açıklamalar” kısmında adli yardım talebi ve buna ilişkin gerekçeler bildirilebilmektedir.

15. Mükerrer başvuru nedir?

Mükerrer başvuru aynı olay, olgu ve ihlal iddialarına ilişkin yeniden başvuru yapılmasıdır. Mükerrer başvuru daha önce Mahkemece incelenmiş ve karara bağlanmış bir başvuru olabileceği gibi henüz incelemede olan bir başvuruya ilişkin de olabilir.

Anayasa Mahkemesi aynı başvuru konusuna ilişkin aynı başvurucu tarafından yapılan ve Mahkemece daha önce incelenmiş başvurularda, başvurunun reddine karar verebilir.

Öte yandan henüz inceleyip karara bağlamamışsa başvuruların birleştirilmesine de karar verebilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de önüne daha önce gelmiş ve incelemiş olduğu maddi olayları aynı olan şikayetler hakkında kabul edilemezlik kararı verebilir.

Aynı şekilde Mahkeme daha önce Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi gibi başka bir uluslararası organa sunulmuş olan ve aynı içeriğe sahip başvuruları kabul edilemez bulabilir.

16. Anonim (isimsiz) başvuru yapılması mümkün müdür?

Her iki Mahkemeye başvuruda başvuru formunda başvurucunun kimliğinin gizli tutulması mümkün değildir. Kimlik bilgileri gizlenerek anonim başvuru yapılamaz.

17. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması mümkün müdür?

Her iki Mahkemede başvuru, kamuya açık belgelerde (mahkeme kararlarında) kimliğinin gizli tutulması talebinde bulunabilir. Başvurucunun bu talebini gerekçelendirmesi gerekmektedir. Başvurucunun bu talebinin kabul edilmesinin ardından Anayasa Mahkemesinin resmi sayfası ya da Resmi Gazetede yayımlanan kararlarında başvurucunun adı ve soyadının baş harflerinin kısaltılması suretiyle yayımlanır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ise başvurucunun ad ve soyadının baş harfleri kısaltılabileceği gibi bazen X. olarak belirtilmek suretiyle de yayımlanabilmektedir.

18. Başvuru formuna nereden ulaşabilirim?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru formu Mahkemenin resmi sayfası www.anayasa.gov.tr den indirilebilir. 1 Ocak 2019 tarihi ile yürürlüğe giren yeni başvuru formunun kullanılması zorunludur.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru formu Mahkemenin resmi sayfası www.echr.coe.int adresinden indirilebilir. Başvuru formu **TUR-2018/1** olan günceldir. Mahkeme bir önceki form olan TUR-2016/1'i de kabul etmektedir. Başvuru formunu Türkçe

indirilip, Türkçe doldurulabilirsiniz. Her ne kadar Mahkemenin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce ise de Avrupa Konseyi üyesi 47 ülkenin kendi dillerine çevrilmiş haliyle formlara ulaşmanız mümkündür. Türkiye'den gelen başvurular açısından Mahkeme formunun kendi dilinde yani Türkçe doldurulmasını olayların anlatılması ve hak kaybına uğranılmaması adına tercih edilmektedir.

Her iki Mahkeme kendi resmi internet sitelerinde bulunan formların indirilip, doldurulması şartını aramaktadır. Formların açılabilmesi için önce masa üstüne indirilip kaydedilmesi gerekmektedir.

19. Başvuru formu ekine sunulan mahkeme kararlarının/belgelerin asıllarının/onaylı suretlerinin konulması zorunlu mudur?

Anayasa Mahkemesi dayanılan belgelerin asıllarını veya onaylı suretlerini talep etmektedir. Dayanılan belge ve mahkeme kararlarının asılları sunulmuyorsa Mahkemedен aslı gibi yaptırılması gerekmektedir.

Mahkeme Avukatlık Kanunu'nun avukata tanıdığı yetki uyarınca avukatın başvuruya konu mahkeme kararını aslı gibidir yapma yetkisi vermektedir. Bu çerçevede Mahkemece başvuruyu yapan avukatın vekaletinin bulunduğu dosyalarda başvuru konusu mahkeme kararını aslı gibidir yapması kabul edilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise şikayete konu olan, yargısal veya başka nitelikteki karar veya işlemlerin örneklerini yani fotokopilerini talep etmektedir.

20. Başvuru formu ve ekindeki eksikliklerin giderilmesi mümkün müdür? İdari ret nedir?

6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (6) ve İçtüzük'ün 66. maddesinin 2. ve 3. Fıkraları uyarınca başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde bu eksikliğin giderilmesi için başvuru veya varsa vekiline on beş günü geçmemek üzere bir süre verileceği ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğini tamamlanmaması

durumunda başvurunun reddine karar verileceği düzenlenmiştir. 15 günlük kesin süre içerisinde tamamlanmayan noksanlıklar neticesinde Komisyonlar Başraportörü tarafından başvuru reddedilebilmektedir. Komisyonlar Başraportörünün bu kapsamda verdiği ret kararına (idari ret kararı) tebliğinden itibaren yedi (7) gün içinden itiraz yolu öngörülmüştür. Yapılan itiraz Komisyon tarafından kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde başvuru formu ya da eksiklik tespit edilmesi durumunda Anayasa Mahkemesinden farklı olarak kesin süre verilmemektedir. İdari ret başvurunun geçersiz sayılmasıdır. İçtüzük m. 47'ye göre aykırılıktan idari ret kararı verilir.

Hakkında idari ret kararı verilen başvuru iade edilmez ya da saklanmaz, imha edilir.

Mahkemeden gelen ret mektubunda idari reddin sebebi belirtilir.

Bununla birlikte, idari ret halinde 6 aylık başvuru süresi işlemeye devam eder. İdari ret 6 aylık süreyi kesmez. İdari ret durumunda yalnızca eksikliğin giderilmesi değil, tüm başvuru formu ve eklerinin yeniden gönderilmesi, sıfırdan başvuru yapılması gerekmektedir.

İçtüzük m. 47'nin istisnalarını başvuru formunun tutuklu olması, avukatın müvekkiliyle görüşemiyor olması, başvuru formunun engelli/yaşlı vb. durumlar ile ilgili belgelere ulaşamama sebebi (mücbir sebep halleri) oluşturur. Bu durumlarda başvuru formuna sıfırdan başvuru formu gönderilmektedir.

Not: İhtiyati tedbir talebi istisnaidir. Dolayısıyla ihtiyati tedbir talebinde bulunmak için ilk etapta başvuru formunun doldurulması gerekmektedir. İlk etapta kural 47 uygulama bulmaz.

21. Kabul edilemezlik kararı verilen başvuruların eki belgeler ve başvuru formu iade edilir mi?

Her iki Mahkeme de başvuruları ve eki belgeleri, başvurunun kabul edilemez bulunması durumunda iade edilmez ve arşivlenmez. Kabul edilemezlik kararının verildiği yıldan başlamak üzere bir yıl sonra haklarında kabul edilemezlik kararı verilen başvurular imha edilir.

22. Kabul edilemezlik kararlarına karşı itiraz edilebilir mi?

Anayasa Mahkemesinin verdiği kabul edilemezlik kararları kesindir, itiraz yolu öngörülmemiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde kabul edilebilirliğe ilişkin karar Tek Yargıç, Komite ya da Daire düzeninde verilir. Tek yargıç düzeninde verilen kabul edilemezlik kararlarına itiraz edilemez.

Komite düzeni, Mahkemenin yerleşik içtihadına konu olan bir dava için kabul edilebilirlik ya da esas hakkında karar verebilir.

Daire düzeninde ise, başvuruyu davalı hükümete görüşlerini bildirmesi için bildirir. Bu görüşler diğer tarafa iletilir ve karşı görüşler alınır. Büyük Daire kabul edilebilirlik ve esas incelemesini birlikte yapar. Kabul edilemezlik kararları kesindir. İtiraz yolu kapalıdır.

23. Başvurumun hangi aşamada olduğu hakkında başvuru dosyamı sorgulayabilir miyim?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvurunun kayda alınmasının ardından başvuru numarasının yer aldığı yazıda belirtilen başvuru numarası ile e-Devlet sistemi üzerinden başvurunun sorgulanması mümkündür. Ancak avukatın e-Devlet sistemi üzerinden başvuruyu sorgulaması mümkün değildir. Sadece başvuru sorgulayabilmektedir. 2019 Şubat ayı itibariyle Anayasa Mahkemesi UYAP Avukat Portalına işlenmiş, bu haliyle avukatlar da başvurunun hangi aşamada olduğunu sorgulayabilmektedirler. UYAP sisteminde başvuru/başvuru numarası/başvuru tarihi/kayıt tarihi ile dosya durumu başlıkları bulunmaktadır. Başvuru dosyası

hakkında “**Komisyonlar Önünde İncelemede**”, “**Bölümler Önünde İncelemede**” ya da “**Kapalı**” gibi bilgiler yer almaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin resmi sayfasında SOP (Başvurunun Bulunduğu Aşama) arama motoru yargılama online <http://app.echr.coe.int/SOP/index.aspx?lg=tur> linkinden başvuru numarası (başvurunuz kayda alındıktan sonra tarafınıza gönderilen yazıda başvurunuzun numarası bulunmaktadır) girilmek suretiyle hangi aşamada olduğu sorgulanabilmektedir. Başvuru numarasını bilen herkesin başvuru numarası üzerinden başvurunun hangi aşamada olduğu bilgisine ulaşması mümkündür. Portalda başvurunun hukuki bir birime tevdi edildiği, başvuru numarasının gizli tutulmadığı ve derdest ya da son iki yıl içerisinde karara bağlanan başvuruların hangi aşamada olduğu bilgisi yer almaktadır.

Not: Başvurunuzun kayda alınmış olması başvurunun kabul edilebilirliği ya da esası hakkında bir fikir vermemektedir.

24. Mahkeme ile başvuru dosyasına ilişkin olarak elektronik ortamda yazışma mümkün müdür?

Anayasa Mahkemesinde henüz UYAP ya da benzeri bir sistem üzerinden mahkeme ile yazışma yapılabilmesi/beyan sunulması/eksikliklerin giderilmesine ilişkin elektronik ortam bulunmamaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise **eComms** adı verilen bir sistem ile başvuru temsilcilerinin Mahkeme ile elektronik posta yoluyla irtibat kurmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Henüz oldukça yeni olan elektronik ortamda belge göndermeyi ve almayı sağlayan bu yöntem, ancak başvurunun hükümete görüşlerinin bildirilmesi için tebliğ edilmesinden sonraki aşamada ve Mahkeme inisiyatifiyle uygulanmaya başlanmıştır. Mahkeme sayfasındaki linkten hesap oluşturulması gerekmektedir. Ancak her hükümete bildirilen başvurular için değil, Mahkeme'nin karar vereceği ve sistemi açacağı başvurular için mümkün olacaktır. Henüz pilot uygulama şeklindedir.

25. Mahkeme ile yazışma adresi ve başvuru formunun teslim edileceği adres neresidir?

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaptıktan sonra size başvurunuzun kayda alındığına dair alındı belgesi verilmektedir. Alındı belgesinde başvuru numaranız bulunmaktadır. Bu numara üzerinden başvuru dosyasındaki gelişmeleri, ek beyanları ve Mahkemenin sizinle yapacağı yazışmaları yapmanız mümkündür.

**Ahlatlıbel Mah. İncek
Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulv. No:4
Posta Kodu: 06805
Çankaya/ANKARA**

Başvuru formu eksiksiz ise, Mahkeme'nin Yazı İşleri Müdürlüğü, adınıza bir dosya açıldığını ve bu dosyanın numarasını bildiren ve daha sonra Mahkemeye sadece bu dosyaya ilişkin göndereceğiniz tüm mektuplarda ya da belgelerde kullanmanız gereken barkod etiketlerini içeren bir cevap göndermektedir. Tarafınıza bildirilen başvuru numarasının, bu başvuruya ilişkin daha sonraki bütün yazışmalarda belirtilmesi gerekmektedir.

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE**

Not:

1- Her iki Mahkeme de gerekli gördüğü her halde bilgi ve tamamlayıcı açıklamalar talep edebilmektedir.

2- AİHM'e yapılan başvurularda başvurunun incelenmesinin uzun sürmesi ve uzun süre başvuruçudan dosyaya ilişkin haber alınamaması halinde Mahkeme başvuruçuya ya da avukat ile temsil edilen dosyalarda avukata "dosyaya devam etmek istiyor musunuz?" şeklinde yazılı

soru yöneltir. Anılan taahhütlü mektuba cevap gelmemesi halinde “devam edilmek istenmiyor” karine uygulama bulur.

26. Başvurudan feragat edilebilir mi?

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 80 uyarınca başvurusunun her aşamada başvurusundan feragat etmesi mümkündür. 6216 sayılı Kanun m. 50 uyarınca feragat halinde başvuru hakkında düşme kararı verilir.

Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde başvurudan her aşamada feragat mümkündür. Feragat edilen başvuru hakkında teknik olarak kayıttan düşürülmesine karar verir.

27. Düşme kararı hangi hallerde verilir?

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m. 80-(1)

Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

- a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi
- b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması
- c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması
- ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde incelemeye devam edebilir.

Sözleşme m. 37

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme aşağıdaki koşulların oluştuğu kanısına varırsa bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir:

- a) Başvuru sahibi davasını takip etme niyetinde değilse, veya
- b) İhtilaf çözümlenmişse,
- c) Mahkeme'nin saptadığı herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmezse.

Ancak, bu Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde, Mahkeme başvuruyu incelemeye devam eder.

2. Mahkeme, koşulların bunu haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir.

28. Mahkemeler taleple bağlı mıdır?

Her iki Mahkeme de başvuruçunun talebiyle (formda belirtilen talep ile) bağlıdır. Talepten fazlaya hükmetmemektedir. Bireysel başvuru ile Anayasa Mahkemesinden başvuru konusu hakkın ihlalinin tespiti ile yeniden yargılama, belgelendirmek suretiyle maddi tazminat ve manevi tazminat ile yargılama giderleri ve vekalet ücretine hükmedebilir. Anayasa Mahkemesi istisnai olarak manevi tazminata hükmeder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi maddi zarar, manevi zarar ve masraf ve giderlere hükmetmektedir. Mahkeme, ulusal mahkemeler önünde açılan davalarla ilgili yeniden yargılamaya hükmetmez. Aynı şekilde Mahkeme'nin ulusal mahkeme kararlarını iptal etme, değiştirme ya da değiştirerek onama yetkisi yoktur. Ancak Mahkeme tedbirler öngörebilmektedir.

Maddi ve manevi tazminatlar bakımından her iki Mahkeme talep edilenin fazlasına hükmetmez. Ancak talep edilen miktarın altına hükmedebilirler.

Manevi tazminat doğası gereği net olarak hesaplanamayacağı için her iki Mahkeme de kendi içtihatlarından çıkan standartları dikkate alarak belirler.

29. Hükmedilen masraflar, giderler, vekalet ücreti ne kadardır ve nasıl belirlenir?

Anayasa Mahkemesi ihlal tespiti yapması durumunda yargılama giderleri ile vekalet ücretine hükmetmektedir. 2019 yılı için Mahkeme'nin hükmettiği vekalet ücreti 2.475 TL'dir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise yargılama giderleri ve masraflar bakımından posta, telefon, fotokopi, tercüme, mahkeme harçları vb. gerekli ve gerçekten yapılmış masraflar ile varsa avukatlık ücretinin belirlendiği bir sözleşme ya da avukatın yaptığı işi gösteren detaylı bir tabloyu dikkate alarak hükmetmektedir. Tek başına avukatlık ücret tarifesinin gönderilmesi masrafların ispat edilmesi için yeterli değildir.

30. Hükmedilen masraf ve tazminatların icrası nasıl gerçekleşir?

Anayasa Mahkemesinde ödemeler, kararın tebliğini takiben başvurunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içerisinde yapılmaktadır. Ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz uygulanmaktadır.¹⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde başvurucuya yapılması gereken ödemeler kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde yapılmaktadır. Ödemede gecikme olması durumunda Avrupa Merkez Bankasının asgari borç verme ve faizine %3 ilave edilerek gecikme faizi uygulanmaktadır.

16 Bkz. AYM Mehmet Doğan, B.No:2014/8875, 7/6/2018 tarihli kararı.

Not: Avukatın ahsu kabza yetkisi olan vekaletname ile Maliye Bakanlığı'na başvurması durumunda ödeme avukatın hesabına da yapılmaktadır.

Takdir edilen vekalet ücretinin ödenmesi için avukatın serbest meslek makbuzu ibraz etmesi gerekmektedir.

31. Mahkeme Kararlarına nereden ulaşabilirim?

Anayasa Mahkemesinin resmi sayfasında;

www.kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr “**Kararlar Bilgi Bankası**” arama motorundan kararların taranması mümkündür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin resmi sayfasından;

www.hudoc.echr.coe.int “**hudoc**” arama motoru ile mahkemenin kararlarına ulaşılabilir.